

Muzicieni români în texte și documente (XXVII)

Fondul Viorel Cosma

*Dacă în literatura românească, testamentele scriitorilor sunt extrem de numeroase, în schimb în muzică asemenea documente postume sunt extrem de puține. Au rămas notorii, testamentele lui George Enescu (în 11 iulie 1946, **Ultimele dorințe**, la Tescani; în 1 iunie 1952, la Paris; în 1950, tot la Paris, un testament necunoscut, comunicat de compozitorul Marcel Mihalovici ca “executor testamentar”) care au născut controverse, în urma anulării lor, de către George Enescu. “Care este ultimul – se întreba Ilie Kogălniceanu în cartea **“Destăinuirii despre George Enescu”** - care anula total sau parțial, pe cel precedent?” Romeo Drăghici, Maria Enescu și Marcel Mihalovici posedau câte un exemplar autograf. “Singurul testament în vigoare, care a produs efectele – concluziona Ilie Kogălniceanu – este cel din 1952.”*

*Iată de ce prezența **Testamentului** compozitorului, dirijorului, criticului muzical, violonistului și profesorului Constantin C. Nottara (1890-1951), fiul decanului Teatrului Național din București, reprezintă un document singular, în ciuda conciziei sale. El mi-a fost încredințat de soția muzicianului (Ana Nottara) în perioada anilor 1952 – 1954, când se lupta cu Primăria Capitalei, spre a aproba transformarea vilei din Bulevardul Dacia într-o **“casă memorială Constantin I. Nottara și C.C. Nottara”**. Am făcut o copie de pe original și astăzi o prezint pentru cercetătorii și istoricii artei noastre, în speranța că vor fi semnalate și alte izvoare similare.*

A rămas proverbială în Conservatorul din București, unitatea colegială dintre Constanța Erbiceanu și clasa ei de

pian pe care a păstorit-o cu o energie și un devotament profesional exemplar. Când s-a încercat, brutală excludere de la catedră a elevei sale Lydia Degen-Cristian (1912-1971), maestra Erbiceanu a adresat o scrisoare de protest vehement, rectorului Victor Giuleanu, atrăgându-i atenția că înlăturarea prematură “ar fi o greșeală de neiertat”. Textul documentului vorbește de la sine și ne scutește de orice alt comentariu.

Proiectul aniversar de sărbătorire a celor 75 de ani de viață ai maestrului Dimitrie Cuclin (1885 -1978), conceput de marele creator în stilul său grandios pe patru ani (1958 - 1961), rămâne un document de autoevaluare profesională extrem de sugestiv, pentru viitorii săi exegeți. Cele mai importante simfonii și opere pe care le dorea să fie prezentate publicului românesc, angajând cele patru scene lirice din București, Iași, Cluj și Timișoara, dar și orchestrele simfonice ale Filarmonicii și Radiodifuziunii Române, constituia un gest de recunoștință națională a forurilor oficiale, în frunte cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, instituție din care făcea parte de la fondare (1920), onoare la care se simțea îndreptățit, pe deplin, la o vârstă înaintată. Deși proiectul i-a fost solicitat – se pare – de către forurile de Stat și Partid cele mai înalte ale epocii, totuși nimic nu s-a materializat, fiindcă monumentalitatea lucrărilor lui Dimitrie Cuclin reprezintă și astăzi o problemă materială și de forțe artistice, greu de coagulat.

Viorel Cosma

Autor: Constanța Ebiceanu
Destinatar: Prof. Univ. Dr. Victor Giuleanu,
Rectorul Conservatorului
de Muzică București
Locul și data: București, [dată lipsă]

Limba română
Scrisoare
Manuscris autograf

Colecția Viorel Cosma

Onorate Maestre,

Îndepărtarea din Conservator a admirabilei profesoare și pianiste Lydia Cristian, după 10 ani de profesorat, ar fi cea mai grea lovitură adusă Școlii mele și muncii mele pe teren pedagogic muzical, timp de 35 ani, decînd m'am întors în țară. Lydia Cristian a fost eleva mea în Conservator de la vîrsta de 10 ani. Mi-am dat seama de la început de înclinarea ei pentru Beethoven. A terminat Conservatorul interpretînd Concertul 4 de Beethoven. Ea deține titlul de Licence de Concert de la Ecole Normale din Paris. Invitată de G. Enescu la o conlucrare la Atheneu, ea a dat acum 3 ani un Recital la Atheneu, consacrat ultimelor Sonate de Beethoven. În scurt, părerea mea: nu există azi în lume *o femeie* care să înțeleagă, deci să interpreteze pe Beethoven ca dînsa. Concertele din Polonia, Bulgaria și China adevăresc părerea mea. A lipsi pe viitor tinerețul din Conservator de știința ei ar fi o greșală de neiertat.

Constanța Erbiceanu

Omorate Naestre

Indepărtarea din Conservator a
admirabilei profesoare și pianiste
Lydia Cristian, după 10 ani de pro-
fesorat, ar fi cea mai grea lovitură
adusă Școlii mele și Muncii mele
pe teren pedagogic muzical, timp de
35 ani, decind nu am tatorș în țară.
Lydia Cristian a fost eleva mea în
Conservator de la vârsta de 10 ani
Mi-am dat seama de la început
de înclinarea ei pentru Beethoven.
A terminat Conservatorul, interpre-

fiind Concertul 4 de Beethoven.
Ea detine titlul de Licențiat de Concert
de la 'Ecole Normale din Paris
Jurată de G. Euseu la o conferință
la Atena, ea a dat oarecum un
Recital la Atena, consacrat ultimilor
unor sonate de Beethoven.

În sensul, părerea mea: nu există
azi în lume ofertă care să
întărească, deci să interpreteze
pe Beethoven ca dînsa.

Concertele din Polonia, Bulgaria
și China adăugate părerea mea.
A lipsi pe Victor Tînzeta și din
Conservator de Mîntă ^{ei} Cerși o
greșală de încredere.
Constanța Zbucăreanu

Autor: Constantin C. Nottara
Destinatar:
Locul și data: București, 18 Iulie 1934

Limba română
Scrisoare
Manuscris autograf

Colecția Viorel Cosma

Testament

Eu, Constantin C. Nottara - cu întreaga conștiință și cu liberă voință, gândind la șubrezenia vieții omenești și dorind să hotărasc ce să se facă cu averea mea - institui pe scumpa mea soție Anna C. Nottara legatară cu titlul universal și cu sezină asupra întregii averi ce se va găsi la încetarea mea din viață.

Rog pe iubita mea soție ca să primească moștenirea ca un semn al afecțiunii și gratitudinii ce i-am nutrit și păstrat.

Correspondența și operele muzicale vor fi asemenea ale sale și la întrebuințare după inițiativa sa, fiindcă am avut împreună aceleași opinii și am trăit în armonie viața ce ne-a fost dată. Doresc ca lucrările mele muzicale să fie tipărite, așa mi-am exprimat dorința fiind în viața. Voința mea coștientă și fermă este ca toată averea, mișcătoare și nemișcătoare, corporală și incorporală să fie a soției mele Anna, cu escluderea oricărui pretendent.

Am scris și subscris acest testament al meu cu propria mea mână azi 18 Iulie, 1934, în București.

C. Nottara

Testament.

Eu, Constantin C. Nothara - cu întreaga conștiință și cu liberă voință, gândind la subșesenia vieții omenești și dorind să hotărăsc ce să se facă cu averea mea - institui pe scumpa mea soție Anna C. Nothara legatară cu titlul universal și cu sedină asupra întregii averi ce se va găsi la înțetarea mea din viață.

Rog pe iulita mea soție ca să primească moștenirea ca un semn al afecțiunii și grațitudinii ce i-am nătrit și păstrat.

Correspondența și operele muzicale vor fi asemenea ale sale și la întrebuințare după inițiativa sa, fiindcă am avut împreună aceeași opinie și am trăit în armonie viața ce ne-a fost dată. Doresc ca lucrările mele muzicale să fie tipărite, așa mi-am exprimat dorința fiind în viață. Voința mea conștientă și fermă este ca toată averea, mișcătoare și nemiscătoare, corporală și incorporală să fie a soției mele Anna, cu excluderea oricărui alt pretendent.

Am scris și subscris acest testament al meu cu propria mea mână azi 18 Iulie, 1934, în București. —

C. Nothara

Proiect aniversar (1960)
75 de ani de D. Cuclin

Proiect
de prezentare a operei muzicale
a Compozitorului Dimitrie Cuclin
pe anii 1958, 1959, 1960 și 1961

Muzică dramatică de scenă

Sezonul 1959 – 1960 s-ar deschide:
la București, cu opera “Meleagridele”
la Iași, cu opera “Traian și Dochia”
la Cluj, cu opera “Agamemnon”
la Timișoara, cu opera “Belerofon”

Muzică simfonică (ciclul unitar al celor 14 simfonii)

La Filarmonica de Stat “George Enescu”:

pe anul 1958:

Octombrie, Simfonia I,

pe anul 1959:

    în Ianuarie, Simfonia IV

    în Aprilie, Simfonia VII

    în Octombrie, Simfonia XI

pe anul 1960:

    în Ianuarie, Simfonia V, partea I

    în Aprilie, Simfonia V, partea II

    în Octombrie, Simfonia V, partea III

pe anul 1961:

    în Ianuarie, Simfonia, partea IV

    în Aprilie, Simfonia V, integral

La concertele Radiodifuziunii:

pe anul 1958:

    Noembrie, Simfonia II

pe anul 1959:

în Februarie, Simfonia VI
    în Mai, Simfonia VIII
    în Noembrie, Simfonia XIII
pe anul 1960:
    în Februarie, Simfonia XII, partea I
    în Mai, Simfonia XII, partea II
    în Noembrie, Simfonia XII, partea III
pe anul 1961:
    în Februarie, Simfonia XII, partea IV
    în Mai, Simfonia XII, integral

La orchestra cinematografilei:

pe anul 1958:
    în Decembrie, Simfonia III, părțile I și II
pe anul 1959:
    în Martie, Simfonia III, părțile III și IV
    în Iunie, Simfonia IX
    în Decembrie, Simfonia XIV
pe anul 1960:
    în Martie, Simfonia X, partea I
    în Iunie, Simfonia X, partea II
    în Decembrie, Simfonia X, partea III
pe anul 1961:
    în Martie, Simfonia X, partea IV
    în Iunie, Simfonia X, integral^{1*}

Un proiect special va fi întocmit pentru prezentarea muzicii de cameră (suite, sonate, triouri, cvartete, coruri, liduri) a compozitorului Dimitrie Cuclin de către Uniunea Compozitorilor din R.P.R în sesiunea 1959-1960.

Acest proiect ar fi destinat sărbătoririi aniversării de 75 de ani de viață (1885-1960) și a aniversării de 53 de ani de

---

^{1*} Un proiect special se va întocmi pentru prezentarea unor anumite simfonii la Filarmonicele din Iași, Botoșani, Cluj, Orașul Stalin, Sibiu, Arad, Timișoara

activitate componistică (1907-1960) a compozitorului Dimitrie Cuclin. Pentru asigurarea realizării lui ar fi să constituie următoarele comitete:

Comitet suprem:

Primul Secretar al P.M.R.
Președintele Prezidiului Adunării Naționale
Președintele Consiliului de Miniștri
Ministrul Învățământului și Culturii

Comitet de onoare:

Tov. Pavel Țugui
Mihai Ralea
Ion Pas

Comitet activ:

Directorul muzicii din Ministerul Învățământului și Culturii
Primul Secretar al U.C. din R.P.R.
Directorul General al Teatrului de Operă și Balet
Directorul General al Filarmoniceii de Stat "George
Enescu"
Directorul general al orchestrei cinematografilei

Directori generali ai *Filarmonicilor și Operelor* din Iași, Botoșani, Cluj, Orașul Stalin, Sibiu, Arad și Timișoara.

Este de la sine înțeles că acest proiect poate fi realizat de fiecare membru din Comitetul activ, în parte, sub privegherea Direcția Muzicii din Minister și a autorului.